

A vibrant scene of a public square in Prague, likely the Old Town Square. In the center stands the tall, dark-roofed tower of the Old Town Hall. To the left is the white stone statue of the Virgin Mary with the Christ Child, and to the right is the dark, ornate column of the Holy Trinity. The square is filled with a diverse crowd of people, some holding colorful umbrellas. The background shows traditional European architecture under a bright blue sky with scattered white clouds.

**KULTURNÍ TURISMUS
V SYSTÉMU
CESTOVNÍHO RUCHU**

TYPY TURISMU

- dosud není jednotná & vyčerpávající klasifikace → několik způsobů třídění/klasifikace → jednotné rozdělení turismu v odborné literatuře nenajdeme
- klasifikace v české literatuře
- **druhy** – podle podmínek, ve kterých se uskutečňuje (geografických, ekonomických, společenských...) → klasifikace založená na vnějších faktorech
 - místo realizace – domácí, zahraniční, příhraniční; výjezdový, příjezdový
 - délka pobytu – krátkodobý, dlouhodobý (kritérium tři/čtyř přenocování)
 - počet účastníků – skupinový/hromadný, individuální
 - způsob zabezpečení cesty & pobytu – organizovaný, neorganizovaný
 - věk účastníků – děti, mládež, rodiny s dětmi, produktivní věk, senioři
 - vztah k platební bilanci – aktivní (= příjezdový), pasivní (= výjezdový),
 - charakter místa/prostředí pobytu – městský, venkovský, lázeňský, přírodní
 - roční období – letní, zimní, sezónní, mimosezónní, celoroční
- **formy** – podle motivu účasti (charakteru trávení volného času)
- základní motivy – odpočinek, poznávání prostředí & kontakty s lidmi

ZÁKLADNÍ FORMY TURISMU

- **kulturní / kulturně poznávací**
 - poznávání historie, kultury, tradic, zvyků, náboženství, způsobu života...
 - významný výchovně vzdělávací podtext, přispívá k rozšíření kulturně společenského rozhledu
 - zajímavá místa, kulturně-historické památky, muzea, galerie, festivaly, kulturní krajina, parky...
- **rekreační**
 - regenerace & reprodukce fyzických & psychických sil člověka, aktivní & pasivní odpočinek
 - různé rekreační aktivity – procházky, výlety, poznávání přírody & památek, sportovní aktivity
 - specifický typ – chataření & chalupaření
- **zdravotně orientovaný**
 - péče o zdraví, fyzickou regeneraci & psychickou pohodu
 - léčba nemocí & rekonvalescence, prevence & relaxace
 - prostředí, životní styl, vysoké tempo života, nedostatek pohybu, špatná životospráva, péče o tělo
- **lázeňský** (někdy považovaný za součást zdravotního turismu, jeho specifickou formu)
 - zdravotně-preventivní & léčebné činnosti pod lékařským dohledem
 - podmínka – přírodní léčebný zdroj (minerální & termální prameny, peloidy, plyny, klimatické podmínky)
 - moderní trend – kondiční, preventivně-zdravotní & wellness pobyty

ZÁKLADNÍ FORMY TURISMU

- **sportovně orientovaný**
 - aktivní sportovní činnost, pasivní účast na sportovních akcích
 - vodní sporty, tenis, golf, lyžování, turistika
- **ekoturistika**
 - putování přírodou & poznávání
 - krajinářsky & přírodně hodnotná území
 - účastníci – odpovědnost & ohleduplnost vůči přírodě & její ochraně
- **dobrodružný**
 - adrenalinové sporty – rafting, snowboarding, heliskiing, potápění, paragliding...
- **poznání přírodního prostředí**
 - reliéf krajiny, geologické útvary, národní parky, místní zvláštnosti (pouště, pralesy, gejzíry)
 - zvířata v přirozeném prostředí (velryby, podmořský svět, korálové útesy)
 - člověkem vytvořená prostředí (zoologické zahrady, botanické zahrady, delfinária, akvária)
 - cesty za zvláštními přírodními úkazy (polární záře, zatmění slunce)
 - + je součástí řady dalších typů – rekreačního, lázeňského, sportovního...

ZÁKLADNÍ FORMY TURISMU

- **lovecký & rybolovný**
 - lov zvěře ve volné přírodě, na pozemcích speciálně vytvořených pro lov
 - pobyt na čerstvém vzduchu, zájem o myslivost & lov, odpočinek, regenerace
- **vzdělávací**
 - cestování za účelem dalšího vzdělávání, snaha naučit se nebo poznat něco nového
 - programy jazykové, sportovní, řemeslné, gastronomické...
 - + vzdělávací aspekty zahrnuje převážná část typů turismu (poznávání jiných zemí, kultur, zvyků, přírody)
- **profesně orientovaný** – obchodní, kongresový, incentivní
- **se společenskými motivy** – návštěva filmových, hudebních, tanečních & dalších festivalů
- **udržitelný (*sustainable/slow tourism*)**
 - cíl – ochrana & zachování životního prostředí, respektování životního stylu místních obyvatel, minimalizace vlivu aktivit na místní komunitu & životní prostředí
 - zodpovědné cestování, které nenarušuje přírodní, kulturní & sociální prostředí
 - využívání místních zdrojů (suroviny, lidé, know-how, tradice, kultura...)

ZÁKLADNÍ FORMY TURISMU

- **pobytový**
 - pobyt převážně v cílové destinaci
 - zařízení pro realizaci rekreačních & kulturních aktivit
 - spojován s tzv. masovým turismem & problémem overturismu
- lidé se často řídí více než jedním motivem → dochází ke kombinaci více různých forem
- jednotlivé formy se neustále vyvíjejí v závislosti na poptávce & měnícím se vkusu klientů
- členění na druhy (vnější faktory) & formy (motivace) není jednotné
 -
- novější literatura upřednostňuje termín **typ** bez odhledu vnější a vnitřní faktory

KULTURNÍ TURISMUS

- *Cultural Heritage Tourism*
- moderní forma volnočasových & poznávacích aktivit zaměřená na kulturní dědictví & tradice
- jeden ze základních typů turismu
- uspokojuje duchovní potřeby lidí (vzdělávání, poznávání, poučení, zábavu, rozptýlení...)
- mnoho forem – sakrální, kastelologický, urbánní, rurální, industriální, montánní...
- poznávání historie, kultury, kulturního dědictví, památek, artefaktů, zvyků, tradic, způsobu života →
- základ – kulturně historické objekty, kulturní & osvětová zařízení, společenská & zábavní centra
- ovlivňuje společenskou, kulturní & odbornou úroveň lidí
- znamená cestování za zážitky & aktivitami
- prolíná se s jinými formami turismu (pobytový, kongresový, rekreační, lázeňský)
- je možné připustit, že jakákoliv turistická cesta je určitou formou kulturního turismu

KULTURNÍ TURISMUS

- jako samostatná kategorie vnímán od konce 70. let 20. století
- příčiny rozvoje
 - proměna ekonomiky z industriální v informační
 - vzestup střední třídy
 - rostoucí vzdělanost
 - obliba alternativních postojů k životu
 - poptávka po autentickém prožitku →
- růst nabídky kulturních institucí →
- okrajový motiv typický pro vzdělanější & bohatší vrstvy → rozšířený fenomén
- **vlastivědná turistika – zaměřená na poznávání památek na území vlastního regionu / státu**
 - rozvoj zájmu návštěvníků & turistů o regionální historii
 - co nejvšestrannější poznávání domova
 - charakter vlastivědné turistiky mají organizované školní výlety

KULTURNÍ DESTINACE & ZDROJE

- historická městská centra, historické & památkové objekty, lidová architektura, kulturní instituce, technické památky, historická bojiště, vojenské hřbitovy & památníky bitev, významné parky & zahrady, botanické zahrady & arboreta, zoologické zahrady, skanzeny, archeologické lokality
- kulturní festivaly, folklorní slavnosti, náboženské & tradiční poutě
- řemesla & tradiční řemeslné dílny (mohou mít charakter živého muzea, někdy nabízejí různé kurzy)
- živá kultura – setkání, festivaly & prezentace výsledků činností různých sdružení, spolků, souborů & jednotlivců (*Jabkancová pouť* v České Třebové, Pašijové hry v Hořicích na Šumavě, 1816)
- nehmotné dědictví, tj. projevy tradiční lidové kultury (stavění májky, koledování, pletení pomlázek, zdobení vajíček, chování basy...)
- cíle kulturního turismu
 - zachování kulturních zdrojů
 - správná interpretace kulturního dědictví
 - autentické zkušenosti návštěvníků...

POZITIVNÍ DOPADY

- identifikace, řízení & ochrana hodnot kulturního dědictví
- posilování pocitu hrdosti, sounáležitosti & vlastní identity komunity nebo regionu
- podpora porozumění & dialogu mezi kulturami
- rozšiřování kulturních horizontů cílové komunity
- vzdělávání mladé generace
- **získané finanční zdroje** pro
 - ochranu, rekonstrukci & rozvoj kulturního & historického dědictví
 - údržbu & obnovu tradičních řemesel & tradic
 - zvýšení kvality života obyvatel
 - zachování jedinečného charakteru sídla
 - možnosti vzniku nových služeb & aktivit

NEGATIVNÍ DOPADY

- poškozování & opotřebování památek & kulturních zdrojů
- ztráta & nevratná poškození kulturně-historických památek & pokračující nedostatečná údržba
- komercializace lokální kultury & tradic
- ztráta autenticity & historické pravdivosti
- ztráta kulturní identity dané komunity
- ovlivňování & narušování životního stylu místních občanů
- vzrůstající polarizace mezi těmi, kterým KT přináší zisky & těmi, kteří z něj nemají žádný prospěch
- selektivita & nerovnováha v přístupu ke kulturnímu dědictví – pozornost turisticky nejvytěžovanějším zdrojům na úkor jiných součástí kulturního dědictví
- ekonomicky motivované tlaky
- negativní dopady jsou stále naléhavějším problémem → v zájmu prevence ohrožení fyzické integrity míst či památek bude nutná regulace množství turistů
- potenciál kultury & kulturního dědictví pro rozvoj KT x limity jejich využití v zájmu jejich ochrany
- další rozvoj KT závisí na vztahu mezi jeho dvěma hlavními sektory – turismus & památková péče
- jádrem sporů – úhel pohledu na kulturní památky → pro budoucnost KT důležitý konsensus

KULTURNÍ TRASY

- spojují významné kulturně historické objekty
- umožňují méně známým destinacím podél trasy zviditelnění & uplatnění vlastního kulturního bohatství
- poznávání společného kulturního dědictví & cest, kterými migrovali lidé & ideje (1987)
 - poutní stezky do Santiago de Compostela
 - sdružení Hansa (178 členských měst v 16 zemích)
 - Vikingské stezky (50 míst v 10 zemích, pevnosti, města, lodi, lomy, muzea, archeologická naleziště...)
 - Via Francigena (poutní stezka z Canterbury do Říma)
 - Mozartova stezka (města, paláce, zahrady, hospody a hotely, koncertní síně, kostely; přes 200 míst v 10 zemích; Brno, Olomouc, Praha)
 - Evropská stezka židovského dědictví (Jičín, Brandýs nad Labem, Plzeň, Polná, Mikulov, Krnov...)
 - Románská stezka, Cesta baroka
 - Cisterciácké kláštery (Žďár nad Sázavou)
 - Historická lázeňská města (Karlovy Vary, Františkovy Lázně, Mariánské Lázně, Jáchymov)
 - Stezka prehistorického skalního umění
 - Evropské parky a zahrady
 - Destinace Napoleon (Slavkov u Brna)
 - Cyrilometodějská stezka (17 míst, Velehrad, Svatý Hostýn, Mikulčice, Staré Město, Archeoskanzen Modrá, Hradiště Pohansko, Hradisko sv. Klimenta, Křtiny, Archeopark Chotěbuz, Hradec nad Moravicí)
 - Průmyslové dědictví (Důl Michal, Plzeňský pivovar)

TROCHA STATISTIKY

- *World Travel Organisation*
 - záměrná účast na kulturních aktivitách součást cca 60 % veškerých cest mezinárodních turistů
 - dominantní motiv & náplň cca 35 % cest
 - podíl kulturních turistů 30-70 % celkového počtu návštěvníků (v závislosti na typu destinace)
 - účastníci KT pobývají v destinaci déle & utratí více peněz než účastníci jiného typu turismu
- Česká republika
 - KT obzvlášť významný
 - specifický charakter krajiny → výrazný kulturní zdroj
 - zakomponování urbanistických celků & architektonických monumentů do okolního krajinného rámce
 - staletí vytvářená symbolická krajina posázená hustou sítí drobných stavebních památek
 - → genius loci
 - cca 40 % zahraničních návštěvníků navštěvuje ČR v kontextu s kulturním dědictvím
 - Francouzi – 43 %, Britové & Američané – 42 %, Rusové – 40 %, Němci – 36 %, Rakušané – 35 %

DĚKUJI ZA POZORNOST